

Leto I.

Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu. Letna naročnina 25 Din, za inozemstvo 40 Din.

NA MEJAH

Štev. 3.

Ček. račun št. 12.886
Telefon Jesenice 625
Uprava in uredništvo:
Jesenice, Krekov dom

LIST ZA GOSPODARSTVO, PROSVETO IN KULTURO

Jesenice, 29. avgusta 1936

„Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci!“

Borba, delo in rast Krekovega prosvetnega društva in njegovega članstva, ki obhaja danes svoj trojni jubilej, se je vseh štirideset let dejansko vršila v smislu gesla, ki ga je g. župnik Finžgar sestavil za enega orlovskih praporov: Bogu otroci, domovini sinovi, nikomur hlapci.

Zbrali so se naši očetje, naše matere okrog svojih pastirjev, čuvarjev besede božje, da bi semenu, ki so ga ti sejali, dali rast in ga zavarovali pred viharji. Zbrali so se pri njih kakor otroci skupne misli, skupnih teženj in roko v roki z njimi branili v svojih srcih, v svojih domovih, družinah, v občini, v javnosti Boga, Očeta sonca naših duš. — Bil je Bog početek na začetku njihovih del, njegov dih nevidna prijateljska vez, skrivnostni varitelj sre v eno delavsko družino.

Družina se je večala, članstvo je naraščalo. Starši so pripeljali sinove, hčere, deco. Rastlo je novo delo iz novih potreb proti novim strupenim tokom za zmago našo, za vero očetov, za nebeško ljubezen naših mater, za zdravje in borbenost naših fantov, za poštenost naših deklet, za neomadeževano kremenito značajnost trpina delavca, za pravo srčno in umsko omiko, za zdravo razvedrilo. Rastlo je in raste še danes v pričevanje našega hotenja, naše volje, skupnega stremljenja za dobro vsakega poedinea vse naše družine.

Ena družina smo. Skupna mati nam je iz Boga zajeta trajna misel delati za druge, za skupnost. Oče nam je On, ki nam je misel dal. Vse, kar je med nami drugega, je le trenutek, je različno gledanje ob istem teženju, je slučajnost, ki jo skoro prežene Sonce, iz katerega živimo in čigar otroci smo — mi otroci Bogu.

Usoda nas je postavila na križpotja treh narodov in trojnih nasprotujočih si interesov, poslednje čase za severni mejnik naše narodne države, za čuvarja na mejah, ki ve, da onstran gora, začasnih meja, žive bratje in sestre po veri, jeziku in duhu. — Mi in očetje pred nami, kaj so bolj kedaj ljubili kot mater svojo in njeno lepo besedo, zemljo, katera je njo rodila in je nas redila, naše polje in ravnine, naše hribe in planine, naše livade in njih pesem — izliv srca naroda. Da, zares, mi smo, ki smo v štiridesetih letih branili slovenstvo Jesenic in z njim združene okolice. Nam je bila materina beseda sveta, da smo zaradi nje pretrpeli premnogotero bridkost. Nam ime narod in domovina ni bilo nikoli golo besedičenje, prazna fraza ali celo plašč za skrivanje samih sebičnih, sebe iskajočih teženj. Nam je bila domovina in narod del našega lastnega življenja. Mi smo čutili, da v naših žilah polje kri in beseda, ki je sok skupnosti, iz katere smo zrastle in ki nas je sprejela v svoje naročje, v svojo nedeljivo enoto, ki se od skupne enote ne da odtrgati za nobeno minljivo ceno. — Ljubezen do naroda in domovine je vodila naše člane, naše odseke na neštete sestanke, shode, zборе, nastope in slavnosti. Nobena pot ni bila predolga, nobena žrtev pretežka za našega katoliškega prosvetarja. Ogenj našega društvenega družinskega ognjišča je gorel doma, nesli smo ga v bližnjo in

daljno okolico kot velikonočni ogenj vstajenja. Domovina in tujina je bila priča naših nastopov, ki so dajale čast ne samo nam, ampak v očeh tujine domovini, ki smo jo zastopali in ki smo jo vsak čas zvesto in iskreno ljubili. Bili smo ji sinovi vsikdar, ona nam je bila mati. Ljubili smo in ljubimo slovensko domovino prav tako, kakršna je, kakor ljubimo tudi svoje matere prav takšne, kakršne so. Majhna in skromna, lepa in čista, stisnjena med mogočne sosede se je samo z močjo ljubezni svojih sinov obranila nasilja prešernega tujca in se je ohranila za nas, ki iz božjega otroštva zajemamo moči, da ji moremo biti pečat na sinovsko vdanost prednikov, zdaj tudi sami njeni vredni sinovi.

Drugi so se usužnjevali tujcem, drugi so se prodajali za denar, za službe. Drugi so ustanavljali potujčevalna društva, vezali se kot renegati z narodnimi nasprotniki. Predstavnike naroda, ki nas je tisočletja držal v kleščah in nas tiščal k tlom, so med šumnimi veseljami ob žvenketu šampanjskih kozarcev drugi nosili na svojih ramenih, mi pa smo trpeli in delali in smo doživeli čase, da so se nekdanji renegati-janičarji skrili za blesk lažnega hipernacionalizma in v imenu domovine in njene sreče preganjali nas. Razpustili so nam društva, zaplenili naše zastave, ovenčane s simboli zmag na mednarodnih tekmah, zapečatili prostore, prepovedali sestanke, predavanja, shode, predstave, nesebično delo za ljudstvo in narod. Ponoči so nas metali iz postelj, pretikali po naših stanovanjih, vlačili nas kot hudodelce na orožniške postaje in pred sodnika, zapirali nas v ječe zaradi naše zvestobe Bogu in domovini.

Kar ni mogel dovršiti tujec, hotel je storiti brat: napraviti nas sužnje in hlapce. Kot Kajn je planil nad nas in nam hotel ubiti našega duha, našo neupogljivo voljo, našo zvestobo Bogu, narodu in njegovi pravici. — Mi smo se tedaj zaprli vase, stisnili zobe in pesti in verovali v — zmago. Nismo hoteli biti hlapci, nikomur ne. Nismo hoteli klečeplaziti. Preponosni smo bili na oklevetano čast našo in naših narodnih borcev: Korošca, Kulovca, Natlačena in drugih. Ponosni smo danes na svojo zvestobo, ko jih pozdravljamo v svoji sredini, nje, ki so z nami za naše ideale trpeli. Ponosni smo na svoj štiridesetletno delo, ki je kljub perfidnemu izdajstvu lastnih bratov umorjeno iz groba vstalo vse prerajeno in hiti v nov razmah. Ponosni smo, da so nas bratje, ki so tujcem bili hlapci, z njihovimi biči topli zato, ker mi hlapci biti nismo hoteli.

Seme, ki ga je sejalo štirideset let v naša srca naše društvo v znamenju Mahničca, Kreka, Jegličca, je rodilo dober sad.

Iz večnih temeljev smo zajemali otroci božji, iz Boga smo živeli sinovi domovini. Zvezda vodnica nam je bila cerkev. Vanjo je bil uprt naš pogled. Od tam smo črpali moči v boju za svoje poštenje, za čast in svobodo, zoper zaslužnjevanje in hlapčevstvo. — Resnično, ob zaključku 40 letnega dela lahko drzno trdimo: Bili smo otroci Bogu, bili sinovi domovini, a nikomur hlapci.

Današnja številka našega lista je izšla 2 dni prej zaradi Gorenjskega prosvetnega tabora v dneh 29. in 30. avg.

Z Jesenic

Berlinska olimpijada je za nami. Tudi 22 Jeseničanov, ki so jo posetili, se je vrnilo na svoje domove. Pretečene dni je bil na našem kolodvoru klavrn, a vendar zmagam in trofej, ki so jih prinesli s seboj, primeren sprejem na olimpijadi nastopajočih jugoslovenskih vrst in njenih zmagovalcev ali boljše rečeno premagancev. Če pomislimo, da je naša država za svoje zastopstvo na olimpijskih tekmah žrtvovala preko pol milijona dinarjev, nam mora biti ob takih uspehih in ob toliki gospodarski krizi ter revščini in pomanjkanju resnično žal za tako ogromen znesek, ki smo ga davkoplačevalci tako neproduktivno naložili. — V Krekovem domu pa so medtem v omarah počivale stare, čestite zastave, ki so odlikovane z mednarodnimi priznanji in pod katerimi so vrste naših fantov priborile naši domovini svetovno prvenstvo. In to našo domovino ni nič stalo.

Gosp. Ignacij Železnik, naš odgovorni urednik, in gdč. Odebova, učiteljica v Dobrničju, se poročita v nedeljo, dne 30. t. m. Gospodu uredniku in njegovi nevesti, delavcema v kat. prosvetnih organizacijah želimo na novi življenjski poti vso srečo in ves božji blagoslov.

Vikend »Kolonija« naših delavcev pri Svetem Križu, samih naših pri-

jatelj, ki jo zato tudi imenujejo »Črna republika«, je imela minulo nedeljo svoj veliki praznik. G. župnik Krašnja jim je blagoslovil kar pet letoviških hiš, kjer bodo lastniki-delavci po črnem delu uživali zrak in sonce in planinski mir. Skupnega veselja se je udeležilo tudi lepo število prijateljev našega delavstva. Naj raste »Črna republika« v korist fizičnega in moralnega zdravja našega naroda. Oče Torkarjev, ki ste na tem delu prvi začeli, hvaležni smo vam za to.

Stare simbole jeseniškega katoliškega, mladinskega pokreta, zastave naših nekdanjih društvenih odsekov Orlov in Orlic je Krekovo prosvetno društvo v nedeljo dvignilo iz zapršenosti in jih slovesno izročilo svojim novim mladinskim odsekom, ki so zrasli iz sile razmer. Navdušenje članstva ob predaji praporov nam je porok, da bo nova mladina vodila prapore do novih zmag. Ob tej priliki smo preštevali vrste fantov in deklet in ugotovili: nasilje jih je podvojilo in potrojilo.

V stavko je stopilo stavb. delavstvo tvrde Slograd, ki gradi pri KID nove objekte in stanovanjske hiše. Delavstvo je pri krajevni draginji, ki je največja v celi državi, res nezadostno plačano. Žalostno je, ko započeta dela in delazmožne roke stoje, otroci delavcev pa gladni stezajo svoje ročice in prosijo svojih atkov kruha. Stavkajoče delavstvo je večinoma organizirano v marksističnih strokovnih organizacijah, v katere na splošno ne spada po svojem prepričanju in po svoji usmeritvi. Zeleni bi bilo z vso iskrenostjo, da trpečega tovariša poišče in organizira katoliški aktivizem in se bori za njegovo pravico. V naše vrste manj filozofiranja in več dejavnosti.

Glavni naš sovražnik je: — brezbriznost za vse, kar je naše.

Spored gorenjskega prosvetnega tabora

V soboto 29. avgusta:

Ob 19. uri **uvodni koncert** pred Krekovim domom.

Ob 20. uri **razsvetljava** Krekovega doma.

Ob pol 21. uri na »Orlovskem« za Krekovim domom Hofmansthalov misterij »Slehernik«.

V nedeljo 30. avgusta:

Ob pol 6. uri **fanfare** na balkonih Krekovega doma.

Ob prvih vlakih: sprejem gostov.

Ob 9. uri iz plavža skozi Jesenice na »Orlovsko« **slavnostni sprevod**.

Ob 10. uri **sv. maša** z ljudskim petjem na »Orlovskem«. Sveto mašo daruje prevzvišeni g. nadškof dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Po sv. maši **prosvetni tabor**, na katerem govori dr. Joža Basaj, ravnatelj Zadrčne zveze, in Lojze Ilija, urednik »Slovenca«.

Po taboru **slavnostni koncert** Krekove godbe: 1. J. Bernard: Izpod Triglava, slavnostna koračnica. 2. Bellini: Norma, ouvertura. 3. Cerar: Od Urala do Balkana, potpourri. 4. J. Bernard-A. Dolinar: V jutranji zarji, venček. 5. Filip Bernard: Odmev od Možaklje, koncertna koračnica.

Ob pol 15. uri **slovesne večernice** z ljudskim petjem na »Orlovskem«.

Ob 15. uri: **Proslava**. 1. Slavnostna uvodna koračnica. 2. Premrl: Pesem proslave, poje jeseniški zbor. 3. J. B.: Slovanski brod, igra Krekova godba. 4. »Kaj ti je, moj'ca?«, simbolični nastop deklet. 5. J. Bernard: Iz naroda, venček narodnih popevk. 6. Rajanje deklet s škafci. 7. Triglav, koračnica. 8. **Nastop gorenjskih fantov in deklet** z gimnastičnimi vajami in lahko atletiko. 9. **Tabor gorenjskih fantov in deklet**. Tekma narodnih noš; določenih je 15 nagrad.

Po proslavi **koncert** godb.

Ob pol 20. uri alegorija »Slovenska mati«.

Vstopnina k »Sleherniku«: I. vrsta 12 Din, II. vrsta 8 Din, stojišče 4 Din. Vstopnina k proslavi 8 in 4 Din.

Še zadnje trenutke poagitirajte za mogočno udeležbo na gorenjskem prosvetnem taboru. Kdorkoli more, naj pride, da skupno manifestiramo za naroda pravice: Kolesarji na **okrašenih kolesih**, jezdec v **narodnih nošah** in **enotnih** predpisanih oblekah (škornji, temne hlače, bela srajca z mehkim ovratnikom in rdeč nagel z rožmarinom). Narodne noše naj pazijo, da ohranijo resnost. Enotne obleke moški: temne hlače, bela srajca z odprtim mehkim ovratnikom, rožmarin

z rdečim nagelnom. Enotne obleke ženske: bele bluze, temna krila, sive nogavice, črne čevlje (brez ročnih torbic). Tisti, ki nimajo ne narodnih, ne enotnih oblek, naj se oblečejo kolikor mogoče temno.

Po dohodu na Jesenice takoj vsi na zbirališče po skupinah (ne mešano) na Plavž. V sprevodu pevci posameznih skupin skupaj, da tvorite jedro pri petju narodnih pesmi, ki se bodo pele med sprevodom. Med sprevodom držimo strogo disciplino in ohranimo resno dostojnost. Iz sprevoda nikogar ne pozdravljamo naprej razen gostov na častni tribuni pred kolodvorom. Pač pa odzdravljamo na pozdrave iz vrst ob strani tako-le: Voditelji skupin s predpisanim pozdravom roke, skupine enotnih oblek na povelje z gibom glave in z vzklikom: Bog živi!, narodne noše z dviganjem klobukov in z mahanjem robcev. Vzkliki narodnih noš so prosti v mejah dostojnosti in našega programa. V sprevodu korakamo v predpisanih formacijah z enotnim korakom.

Od prihoda na Jesenice do zaključka slavnosti se je strogo pokoravati rediteljem in izvrševati vsa njihova naročila. Na taborišču obdržimo do konca dopoldanskega tabora formacije v istem redu, v kakršnem smo prišli iz sprevoda. Za ljudsko petje med sv. mašo prinesite s seboj kongresne knjižice. Pojmo brez izjeme vsi.

Za kosilo priporočamo vsem udeležencem predvsem one lokale, ki so našemu prosvetnemu taboru kakorkoli z zunanjo okrasitvijo in izvesenjem zastave pripomogli do večjega zunanjega efekta.

Tudi pri slovesnih večernicah, ki bodo ob pol petnajstih za Krekovim domom, pojmo vsi pri ljudskem petju.

Sanitetna služba je urejena v Krekovem domu.

Kupite nedeljske karte in jih ne oddajte pri prihodu na Jesenicah, da jih imate za povratne.

Za proslavo je obvezen taborski znak, ki stane štiri dinarje. Brez tega znaka nima nihče dostopa na taborišče. Daje pa ta znak **pravico** do soudeležbe **vseh delov prireditve** dne 30. avgusta. Samo za sedeže bo treba doplačati štiri dinarje. Sedeži se tako za soboto 29. avgusta kakor za nedeljo 30. avgusta lahko rezervirajo v upravi »Slovenca« v Krekovem domu.

Varujmo se, da bi kdorkoli izmed nas s svojim vedenjem ali govorjenjem pritisnil prosvetnemu taboru kulturne Gorenjske pečat, ki bi pričal o pomanjkanju njegove srčne in umske izobrazbe!

Društveni praznik in delavci

Tedaj so eno misel zajeli možje iz valjarne, žebjarne,

trpini martinskih peči, iz vse tovarne, razbrali si ogenj v očeh in misel v besedo sprožili;

si moško podali roke, zvestobo trdno obljubili. Duhovni gospod pa zasadil je križ v sklenjene roke

in dal blagoslova semenu društvene razrasti široke.

In s križem besedo še dal: »V tem znamenju zmagaja je vašal«

(Slavko Savinšek)

Katoliško delavsko društvo ali sedaj Krekovo prosvetno društvo praznuje te dni 40 let svojega obstoja.

Normalno društveno vrvenje in delo je zadnjih

štirinajst dni popolnoma izpremenilo svoje lice. Je kakor v čebelnjaku — vsi prostori obširnega doma so zasedeni — povsod neumorno delo članov in članic posameznih društvenih edinic, ki v prazničnem razpoloženju in ob nestrpnem pričakovanju velikega dne v družinski vzajemnosti tekmujejo med seboj v delu odrejenih naročil in nalogah z močno zavestjo, da mora biti naš skupni praznik po svojem sporedu in poteku vreden svojega pomena.

Vsak jubilej je mejnik med preteklostjo in bodočnostjo, spomin na storjeno delo in žrtve, na boje in zmage, na napake in poraze, zrcalo, kako moramo v bodočnosti usmeriti delo v društvu, da naš trud ne bo zaman, temveč da bo obrodil stoteri sad.

Vsa društvena družina se tega praznika močno

veseli, — mi delavci pa najbolj. Zakaj društvena zgodovina našega kulturnega središča je v tako močni povezanosti z zgodovino stanovsko gospodarskega strokovnega pokreta, da si brez enega ne moremo predstavljati drugega. Zato občutimo pomen tega praznika bolj od drugih, ker je vsa društvena kronika najjačja priča, da smo bili mi delavci tisti, ki smo največ doprinesli za obstoj in razmah društvenega dela. Zato, ker smo mi tista skupina ljudi, ki je tvorila avantgardo v vseh bojih naše društvene zgodovine, tista skupina društvenih članov, ki po svoji stanovski in številčni skupnosti tvorimo temeljno silo društvenega življenja sploh.

Ta naša beseda ob štiridesetletnici ni izraz oholosti, ne, to nam je narekoval delavski ponos, da

smo vršili samo svojo dolžnost, zakaj bolj od drugih smo mi delavci zainteresirani in poklicani čuvati našo kulturno moč v delavskih Jesenicah. Ponos, ki nam strogo naroča biti objektivni in dati zasluženost mesto vsakomur, ki je po svojem stanu izven naše delavske skupnosti. Zato prav vsak, pa bodisi to prvi inteligent, obrtnik, trgovec ali zadnja kmečka žena, fant ali dekle sprejmi s tega mesta našo iskreno delavsko zahvalo za vse, kar je kdo dobrega storil za delavski in naš skupni dom.

Tovariši delavci! 40 let znači najzrelejšo možko dobo. Zato nič iskanja — zavest stanovske skupnosti, smisel za delo in neomajna odločnost za našo stvar naj nam bo podlaga našemu delu v bodočnosti.

Kaj je vzrok propadanju jeseniških in okoliških kmetijskih domov?

Splošna gospodarska kriza je zajela tudi našega slovenskega kmeta, posebno onega, ki domuje daleč od večjih mest, industrijskih središč in železnice. Njegovi pridelki v kraju, kjer jih prideluje, nimajo nikakršne vrednosti, ker jih celo po slepi ceni ne more spraviti v denar. Zato nima denarja niti za sol in vžigalice, kaj šele za obleko in tobak. Posledica tega je, da leze v vedno večje dolgove, če mu sploh še kdo kaj da na upanje in počak, da mu za davke po slepih cenah prodajajo živino in drugo imetje.

Naš jeseniški in okoliški kmet je istotako velik revež kot njegovi slovenski tovariši v najbolj od vsakega prometa oddaljenih krajih, vendar so vzroki njegove revščine popolnoma drugačni kakor ostalega kmetijskega stanu. Ta trpi vsled tega, ker ne more svojih pridelkov spraviti po primerni ceni v denar, naš kmet pa trpi vsled tega, ker nima ničesar, kar bi mogel prodati. On nima odvišnih poljskih pridelkov. Po večini kupuje tri četrtine moke, kar jo na leto porabi, kar pa ni največje zlo, ker lega in kakovost njegove zemlje ni pripravna za setev žitaric, v splošnem je celo neugodna, veliko huje je to, da nima toliko živine, kolikor bi jo lahko in moral imeti po razsežnosti svojega posestva, da nima niti mleka, katero bi v tako velikem industrijskem središču kot so Jesenice s primerno organizacijo lahko razpečal, on nima sadja, katero bi mogel dobro vnovčiti, njemu kratko in malo ničesar ne preostaja za prodajo. Naš kmet ne pridelava in ne priredi na svoji zemlji toliko, da bi ga rodila in oblačila. Zakaj ne? Kje tiči temu vzrok?

Če pogledamo naša kmetijska gospodarstva, vidimo, da so z malimi izjemami še skoraj vsa na isti razvojni stopnji kot so bila pred 50, 60 in še več leti. Na skoro isti način obdeluje naš kmet svojo zemljo, redi isto vrsto goved, v istem razmerju, kot je to delal njegov ded in praded, ki sta živela v popolnoma drugačnih časih in prilikah. Ne zaveda se, da ga je današnji čas, ki zahteva za vsak stan celega, v svoji stroki dobro podkovanega človeka, prehitel.

Dokler so kopali pri Sv. Križu železno rudo, je bilo kmetu v korist, da je imel čim več vprežne živine, da je z vožnjo rude prigaral oni primanjkljaj, ki ga je pokazalo njegovo poljedelstvo ter se na ta način rešil propasti. Kasneje, ko so bila skupna zemljišča in gozdovi razdeljeni na posameznike, je bil gozd oni činitelj v kmetovem gospodarstvu, ki je vzdrževal in reševal pogina našega kmeta. Cena lesu je bila primerna, tudi z vožnjo se je zaslužil marsikak stotak. Da-

nes pa ni voznje, les nima nobene cene. Če hoče kmet prodati nekaj metrov lesa, da bi kril z izkupičkom vsaj najnujnejše izdatke, mora molodovati okrog lesnih trgovcev tako, kakor bi prosil miloščine, ne pa kakor enakovreden činitelj pri kupčiji.

V dejstvu, da naš kmet ni v pravem času preusmeril svojega gospodarstva na dobičkanosnejše panoge, je najgloblji vzrok njegove današnje revščine. On še vedno redi celo vrsto volov in voličev, ki v današnjih časih, posebno manjšim kmetom, donašajo samo izgubo, namesto da bi si vzredil ali nakupil dobrih krav mlekaric in prodajal mleko. Jeseniški mlečni trg, ki rabi dnevno tisoče litrov mleka, zalaga po ogromni množini mleko, ki je uvoženo iz 30 in tudi več kilometrov oddaljenih krajev. Domače blago ne krije niti 10% potrebe. Ali je to potrebno in pametno in v interesu našega kmeta.

Naš kmet je navajen garanja; nič hudega se mu ne zdi napreči vole v najhujšem mrazu ob 3. ali 4. uri zjutraj in iti v hosto po les, se ves dan ubijati z nakladanjem in razkladanjem težkih hlobov, nihče pa ga ni učil gospodarjenja s svinčnikom v roki, da bi izračunal, ali se mu sedanji način kmetovanja obnese ali ne. Zato se krčevito drži starih metod. In to je njegova usodna napaka. Kmet mora biti do gotove meje konservativen, ker preveč novotarij, posebno nenkrat, škoduje, starokopiten pa sme biti še manj. Zadnji čas je, da se naš kmet priklopi do prepričanja, da sedanji način njegovega gospodarjenja ni več sodoben, da mu prinaša, kljub vsemu naporu, samo izgubo in s tem propast domačije.

Druga naša, nič manj usodna kot prva napaka pa je kmetova nesolidarnost. Še vedno nismo prišli do prepričanja in spoznanja, da je le v skupnosti moč. Vse okrog nas se organizira in druži, da si izvojuje boljše življenjske pogoje, le mi sami mislimo, da tega nam treba ni. Ne prepričajo nas uspehi, ki jih izvojujejo organizirani industrijski delavci za svoj stan, ne vidimo, da so vsi ostali sloji stanovsko organizirani, kar bi čisto gotovo ne bili, če bi to zanje ne bilo koristno.

Če hočemo, da nam bo kdaj zasijalo solnce gospodarskega prospeha, moramo to svoje napačno mnenje temeljito izpremeniti. In čim prej bomo to storili in odkritosrčno segli v roke svojemu tovarišu, tem bolj zdravo bo to za nas.

Vsi želimo, da bi se to zgodilo kar preje mogoče, ker naš kmet zasluži za svoje trdo delo boljše plačilo in lepšo usodo.

Prvo podporo je ves čas svojega obstoja te dni od mestne občine prejelo Krekovo društvo. Postavke v proračunu so šle v zadnjih letih v desetisoče za namene jeseniških prosvet. organizacij. Krekovo društvo, daleč najmočnejše in najagilnejše je prejelo od teh deset ali skupaj za vsa leta več kot stotisoč dinarjev prvo in edino podporo reci in piši — miloščino Din 382.— Ni potreben komentar.

Pod Možakljo je povsem novo delavsko naselje, naslonjeno na po-bočje istoimenske gore. Spadalo je do splošne preureditve občin pod občino Gorje in je bilo priklopljeno Jesenicam proti volji stanovalcev. Čujemo, da so prebivalci započeli novo akcijo, da se jih priključi nazaj k Gorjam. Kraj sicer izrazito spada tako zemljepisno kakor po strukturi prebivalstva v jeseniško oboležje, vendar ne bi bilo prav, če se mu v oziru izbire pripadnosti k domovinski občini ne bi dalo svobode.

Športni rezultati

9. avgusta. Nogomet. Kres Radovljica : Gorenjec 1:2. Dasiravno se je večji del igralo pred vratmi Kresa, Gorenjec ni mogel povišati razlike, to pa vsled neodločne igre pred golom in vsled nesigurnih strelcev. V kolikor se je igralo v polju, pa igra ni bila zanimiva.

15. avgusta so imeli marksistični del. klubi brzoturnir 2×15 minut. Kljub temu, da so gostje bili nadmočni nad domačimi je vendar Kovinar izšel kot zmagovalec s 5 točkami. Celjski Olimp, ki je v vsakem pogledu zelo nadkriljeval Kovinarja, se je moral zadovoljiti z drugim mestom. Temeljito se je pa revanžiral v nedeljo, ko je gladko odpravil enajstorico Kovinarja z 8:1.

Bratstvo je gostovalo s prvo garnituro v Strazišču pri Kranju proti SK Savici. Z igrišča je odšel poražen s 7:4.

Fare in kraji v radovljiškem okraju, dopisujte v list „Na mejah“!

Mednarodni kat. esperantski kongres v Brnu

V lepi prestolnici Moravske so se letos zbrali katoliški esperantisti iz desetih držav (Jugoslavija je zastopal tukajšnji učitelj Golobič Peter), da manifestirajo za katoliško idejo in da potom esperanta pomagajo širiti katoliško vero. Na kongresu je bilo navzočih tudi lepo število katoliških duhovnikov iz Italije, Avstrije, Češkoslovaške, Kitajske in Nizozemske.

V novi odbor so bili izvoljeni: Heilker Peter (Nizozemska), predsednik; M. Laroche (Francija), podpredsednica; Aleš Berka (Češkoslovaška), tajnik; odborniki: František Buhr (Češkoslovaška), Helene Fiedler (Madžarska), Leopold Chiba (Avstrija).

Naloga novega odbora je, da pospeši izdajo sv. pisma v esperantskem jeziku, da izda v kratkem jubilejni letopis in da mirnim potom poravnava spor, ki je nastal med »La suda kruco« in »Nederlanda Katolico«.

Posebno zanimivo je bilo poročila g. župnika Poela iz Nizozemske, predsednika IKI (Mednarodne katoliške informativne družbe). Smoter te družbe je, da daje nekatičanom informacije o katoliški veri ter zavrača neosnovane napade na kat. Cerkev, kar se najuspešneje vrši potom radia in katoliškega časopisja.

V kratkem času je dospelo nad 500 prošenj iz raznih držav (celo iz Rusije). IKI izdaja v ta namen brošure verske vsebine ter jih razpošilja raznim proslencem. Že mnogo esperantistov je tako našlo pravo pot v katoliško Cerkev.

Kongres kat. esperantistov se je zaključil 8. avgusta.

Večina kongresistov se je nato podala na Dunaj, kjer se je vršil 28. mednarodni esperantski kongres.

Prihodnji esperantski kongres pa bo drugo leto v Varšavi, kjer bodo slovesno praznovali 50-letnico esperanta (1887 do 1937).

Obleganje zaposlitvenega urada pri KID

Na Jesenice se hoče seliti cela vas

Nedavno je bila v časopisih priobčena obsodba kovaškega pomočnika, ki je »posredoval« za sprejem brezposelnih delavcev v tovarno Kranjske industrijske družbe. Med sodnijsko razpravo je bilo omenjeno, da je »posredovalec« sprejel od svojih brezposelnih prošnikov 7410 dinarjev na obljubo, da jim oskrbi službo pri KID. Ne omenjamo tega slučaja, ki je z obsodbo likvidiran, radi primera samega, saj je prizadeti menda res prosil Narodno strokovno zvezo, da bi pomagala spraviti njegove klijente v tovarno, kar seveda tudi ne opraviči nikakega sprejemanja podkupnin, temveč ga navajamo kot primer zaposlitvenega stanja v našem kraju.

Jeseniške železarne obratujejo v ozki, nerodovitu in pasivni gorski soteski kot blagovest in središče vsega ljudskega življenja v kraju. 2600 delovnega ljudstva v jeseniških obratih živi v tem kotu svoje družine, pomaga okoličanom, vzdržuje obrt in pošilja do 20.000.000 dinarjev v našo skupno državno davčno blagajno. Že po teh prilikah je gotovo, da so oči našega kraja uprte v obrate jeseniških kovinarskih delavnic. Že nekaj desetletij romajo skupine brezposelnih in delavoljnih ljudi iz vse Slovenije v naš kraj ter se tu naseljujejo in čakajo zaposlitve. Oni, ki se jim je posrečilo priti v tovarno, kličejo in vabijo za seboj svoje, prijatelje in znance in na Jesenicah čaka gotovo vedno nad 200 tujcev, ki žive pri sorodnikih in čakajo, da bi še oni prišli do kruha. To je prva rezerva, ki je neizčrpna. Na drugi strani pa se ob pogledu na obstanek zaposlenih delavcev pri KID ozirajo kmetijski posli, tudi kmetijski sinovi, delavstvo pri vseh drugih podjetjih hoče od tam proč in v železarno. Obrtniki puščajo svojo obrt, cilj obrtniških pomočnikov, krojačev, čevljarjev, pekov in vseh strok je KID. Vajenci prekinjajo svojo učno dobo in hite iskat prilike, da dobe mesto v tovarni. Vse je usmerjeno v tovarno. Tudi ta skupina zaposlitvenih kandidatov je neizčrpna. Za vse je mera zaslužek in ta je pri KID, hvala Bogu, znan po vsej naši revni zemlji kot razmeroma še najbolj človeški v državi. Že srednja mezda tovarniškega delavca Din 64, 60, vabi slehernega delovnega človeka, četudi je kje zaposlen, da pusti tam in se pripravi za Jesenice. Ako omenimo k vsem tem romarjem na Jesenice tudi pravi domači naraščaj jeseniških kovinarjev, ki bi moral prvi v tovarno, kjer je pustil oče svoje moči — in teh tudi ni malo — vidimo približno sliko,

ki se kaže pri sprejemnem uradu KID. Armada kandidatov je neizčrpna.

Višek vsega pa je dosegla prošnja, ki je prišla te dni na jeseniški delovni urad iz neke gorenjske kmetijske vasi. V tej prošnji je omenjeno, da se sliši, da bo KID sprejemala kar naprej v neke visoke številke. Radi tega prosijo revni kmetje in kmetijski sinovi dotične vasi, da se jim sporoči, če smejo priti na Jesenice. Oseba, ki so jo vaščani naprosili za pisanje te prošnje, pripominja na koncu, da nihče več noče ostati in delati na kmetih, ker se pri KID dela 8 ur in se boljše zasluži. Pod pretvezo boljšega zaslužka hoče vse pustiti svoja mesta, prodati in zanemariti kmetško delo, pustiti obrt in hiteti v jeseniške železarne. Ljudje pišejo, pišejo v neskončnost, prosijo, prosijo na kolenih, tarnajo, prinašajo otroke od daleč, da bi človeka ganili do joka.

To so slike iz dejstev, pri katerih bi moral sprejemni urad KID postati celo ministrstvo. Potrebe sprejema novih delavcev v tovarni pa so v primeri z armado proslencev neznatne in bi ne mogle zadostiti niti domačemu naraščaju. — Kljub temu, da moramo priznavati bedo vseh delavcev, ki prihajajo iz drugih občin Slovenije k nam, moramo iz naše strani močno poudariti zahtevo, da se prvenstveno sprejemajo sinovi in svojci prepotrebni domačinov. Selitev tujcev k nam moramo zavezati, dokler je na Jesenicah brezposelnost. Kam bi dovedlo, ako bi na Jesenicah naraščala brezposelnost občanov, k nam pa bi prihajali tujci! Industrijski naraščaj je prvi, prvi zato, ker je to njegovo življenje. To stališče pa mora veljati tudi iz pogleda propadanja naših kmetij, od koder vse beži v boljši položaj tovarne. Kam bo prišla kmetijska posest, ako bodo vsi zdravi in močni kmetijski sinovi bežali s svoje zemlje?

Pri vsem tem pa bi se le od daleč dotaknili vprašanja, kako bo na Jesenicah izgledalo, ako zaposlitev, zaslužki ali obrati ne bodo mogli ostati na sedanji višini. Ta problem pokažemo posebej. Ker pa ni zadosti prikazovati slike bede, omenjamo, da bi bilo nujno, da bi tudi v našem kraju, ki plačuje toliko davkov, vsaj od let do let pričeli s kakim javnim delom, ki bi dalo zaslužka tudi tistim, ki sicer nekaj, a premalo služijo, da bi si od časa do časa opomogli. Javna dela so povsod po domovini in tudi na Jesenicah so potrebna.

Lesen, železen ali betonski most pri Javorniku

Kakih 400 metrov vzhodno od Jesenic se bo med Javornikom in dobravsko stranjo gradil nov most čez Savo. Novi most je projektiran na istem mestu, kjer so stali številni mostovi, ki jih je Sava zaporedno odnašala. Leta 1922 je odnesla močan most, leta 1926 drugega, potem pa zaporedoma številne zasilne brvi in mostičke. Koliko mostov je Sava pobrala že prej, je vseeno, gotovo pa je to mesto pravo pokopališče za mostove. Jeseniško, javorniško in dobravsko ljudstvo je za najnujnejše potrebe kar samo postavljalo brvi in zgodil se je tudi slučaj, ko je občina Koroška Bela postavila tako brv do polovice Save. Občina Gorje pa z druge strani ni prišla nasproti, tako da je tak polovični most štrlel v zraku dalje časa. Končno se ga je usmilila Sava ter ga odnesla in se postavila na stran občine Gorje, češ da mostu ni treba. Tovarna si je na Jesenicah za svojo potrebo zgradila lasten most,

kakor je v kraju napravila tudi nekaj cest in škarp. Ta je tudi edini prehod v vzhodnem delu Jesenic na možakeljsko stran in na Dobravo.

Letos je v načrtu, da se zgoraj omenjeni most obnovi in se bo z gradnjo pričelo menda že v oktobru. Po zadnjih vesteh bo most menda zopet lesen. Ta vest pa nam daje povod, da o novem mostu spregovorimo svoje mnenje. Že dejstvo, da je na tem mestu vzelo konec brez števila mostov in mostičkov, jamči, da čaka ista usoda tudi novega tovariša, če bo stal na nesolidnih lesenih nogah. Lesen most, pa ga jačajmo kakor ga hočemo, pomeni začasno zgradbo in pomeni začasno in negotovo investicijo denarja, ki bo slej ko prej zdrknil po Savi. Pri taki investiciji naj ne moti proračun, ki izgleda pri provizorični napravi na prvi pogled manjši. Ako bi zbrale občine ves denar, ki so ga dale za vse odnešene provizorije, bi stala na tem mestu gotovo že dva solidna mo-

stova. To nas vodi, da tudi ob tej priliki odklanjamo zasilno zgradbo in zahtevamo, da se graditelji odločijo za most, ki bo obstal in ne bo nagajal vsako peto leto. Z druge strani bi izgledalo nerazumljivo, da bi ob največji železarni na Balkanu stal lesen javni most, posebno še, ker smo prepričani, da bi naročilo koristilo železarni in delavstvu in da bi tudi železarna radevolje priskočila na pomoč vsaj z najmanjšo možno ceno. Nujno je, da poklicani zastopniki stopijo v stike z eno in drugo stranjo in da se najde možnost postavitve vsaj železnega mostu. Izgovor, da se mora železni most večkrat barvati, ne more držati, saj je taka kontrola mostov prav dobrodošla za trajnost. Koliko železnih velikih

mostov obstoja po svetu! Tudi tehnika barv in barvanja je napredovala in ne dela nikakih težav.

Najboljši izhod pa bi bil železobetonski most na trdnih betonskih temeljih. Taka naprava ne bi bila samo najbolj solidna, nego tudi najcenejša, ker bi most obstal tje v dobo poznih rodov. Ako pomislimo, da plačuje naš kraj okrog 20 milijonov na davkih in da je tu še toliko brezposelnih, da ne dobi nikdar nobene podpore za kaka javna dela, bi ne bilo odveč, če bi se most gradil v okviru javnih del in da bi bil kredit zanj prvi javni kredit za potrebe regulacij našega kraja in za povzdigo pomena naših ponosnih jeseniških revirjev.

Jeseniška meščanska šola

Jesenice so bile že pred vojno izredno važno križišče velikih železniških prog ter središče železne in lesne trgovine. Od tega pa domače prebivalstvo ni imelo one koristi, ki bi jo moglo in moralo imeti. V državnih in privatnih podjetjih so domačine izpodirali splošno in strokovno bolj izobraženi tujci. Preko Jesenic je bivša Avstro-Ogrska gradila nemški most do Adrije. Jesenice z okolico naj bi postale nemška trdnjava; zato so si Nemci tu ustanovili razna nemška društva, nemški vrtec in nemško štirirazredno osnovno šolo. Kranjska industrijska družba je za zgradbo nemške šole, ki je bila dozidana l. 1906, odstopila najlepši prostor, ki ga je imela. Učiteljstvo te šole je imelo za takratne razmere sijajno plačo, v šoli lepo opremljena stanovanja in še druge ugodnosti, ki jih njihovi tovariši na slovenskih šolah niso bili deležni.

V tistih letih je bilo na Jesenicah na tisoče delavstva zaposlenega pri gradnji nove železniške proge proti Trstu. Razredi slovenske osnovne šole so bili zaradi velikega števila učencev nameščeni v treh hišah. Občina bi bila takrat z lahkoto gradila novo šolsko poslopje, kjer bi bil lahko prostor tudi za meščansko šolo, in glavno breme plačila prevzela na graditelje proge, pa je priliko zamudila. Premožnejši starši so pač pošiljali otroke v srednje šole v Kranj, Škofjo Loko in Ljubljano ter v meščanske šole: dekleta v Škofjo Loko, fante celo v oddaljeno Krško, a da bi pri tako velikem številu šoloobvezne mladine zahtevali kako višje organizirano šolo v domačem kraju, jim najbrž ni prišlo na misel, ali pa so bili mnenja, da bi bila ustanovitev take šole na Jesenicah nedosegljiva. Postojna, ki je bila po številu prebivalstva in po pomenu manjša od Jesenic, je v istem času slovensko meščansko šolo izvojevala! Začasen obstoj privatne nemške meščanske šole v Kazini v medvojnem času pa dokazuje, da so se jeseniški Nemci na tistem pripravljali za ustanovitev nemške meščanske šole, če bi vojna zanje ugodno izpadla.

Dogodki ob prevratu so naše vodilne osebe privedli do spoznanja, da le izobraženi narodi pravilno pojmujejo svobodo, jo znajo ceniti ter se tudi zavedajo dolžnosti, ki jim jo nalaga. Zavedajoč se, kolikega pomena je izobrazba za obstoj ter gospodarski in kulturni prospek kakega naroda, se je takratna pokrajinska vlada za Slovenijo odločila, da pospeši izobrazbo naroda ter začela v vseh večjih krajih Slovenije ustanavljati meščanske šole. Zaposlili sta zanje tudi občini Jesenice in Koroška Bela skupaj in jo leta 1920 dosegli. Najeli sta zanje poslopje bivše nemške šole, prosvetna oblast je imenovala 4 učne osebe in pouk se je prišel dne 25. oktobra 1920 s 113 učenci in učenkami, porazdeljenimi v tri oddelke prvega razreda.

Že prvo leto obstoja šole so si bili vsi faktorji, ki so poznali ustroj meščanskih šol, na jasnem,

da šolsko poslopje, ki je bilo namenjeno za štiri normalne osnovnošolske razrede, ne bo moglo ustrezati vsem potrebam štirirazredne deške in dekliške meščanske šole. Upravne oblasti so že prva leta morale s silo nastopiti, da so se stanovaleci, organizacije in privatni uradi umaknili iz poslopja, da je šola dobila potrebni prostor za postopno otvarjanje novih razredov ter za namestitev potrebnih zbirk in učil. Ta borba za nujno potrebne prostore se je nadaljevala ves čas obstoja šole do danes. Da sta se l. 1923 mogla otvoriti oba četrti razreda, je upravni odbor izprosil dve šolski sobi na tukajšnji osnovni šoli, ki ji pa sami primanjkuje učnih prostorov. Letošnje šolsko leto je bilo nameščenih v meščanskošolski zgradbi 6 razredov (oddelkov), v poslopju osnovne šole pa 4. Tako stanje povzroča nepravilne obema vodstvom šol, onemogoča predmetnim učiteljem, ki morajo vsako uro hoditi z ene šole na drugo, pravilno nadzorstvo nad učenci v odmorih, v slabem vremenu se kvarijo draga učila itd. Škoda je vsestranska, tako stanje za daljšo dobo nevzdržno! Pripominjamo še, da je zaradi pomanjkanja prostora moral imeti v preteklem šolskem letu en razred samo popoldanski pouk pri občutno skrčenem številu tedenskih ur. Kje naj šola dobi prostor, če se bo pojavilo toliko učencev, da bo potreba otvoriti nove razrede, kar se lahko zgodi že letos? Ali naj pustimo, da se uresniči določba zakona o meščanskih šolah iz leta 1931, ki v § 66. pravi: »Sedanja poslopja meščanskih šol, ki ne ustrezajo predpisom tega zakona, se morajo v petih letih zamenjati z novimi ali spraviti v sklad z zakonskimi predpisi. Drugače se morajo šole zatvoriti.«

Ali pa so meščanske šole potrebne, da se zanje zavzemamo? Obstoj in nadaljnji razvoj meščanske šole je za Jesenice in za okolico, za cel radovljiški okraj, nujno potreben in koristen. Obrtniki, trgovci in kmetje bijejo v sedanjih kritičnih časih hud boj za svoj obstanek; kdor ne gre s časom in napredkom naprej, v konkurenci obnemore in podleže. Obrtnik in trgovec ne moreta več sprejemati v uk učencev s par razredi osnovne šole; iščeta takih, ki so izdelali vsaj nekaj razredov meščanske šole, če že ne vseh štirih. Tudi tovarniškemu delavcu je potrebna višja splošna in strokovna izobrazba kot pa v prejšnjih časih. Za zvančnika v državni službi zahteva uradniški zakon najmanj dva dovršena razreda srednje ali njeje enake šole, za uradnike najnižje stopnje pa najmanj dovršeno nižjo srednjo ali njeje enako šolo. Zadnje velja tudi za delovodje v manjših občinah. Radovljiški okraj meji na dve drugojezični državi z visoko razvito kulturo, v naša letovišča in na naše gore prihaja vsako leto tisoče tujcev. Ni potrebno, da govorimo s tujci v njihovem jeziku, če oni razumejo našega, dolžnost naša pa nam velevala,

Z Breznice

Nismo zastoj v zadnji številki napisali, da naj bo list »Na mejah« med nami vez za prijateljstvo in spodbudo dela. To se je takoj pokazalo z naročbami lista in danes prihaja v našo faro 60 do 70 naročnikov. Upamo pa, da se bodo naročniki podvojili in zato vas obveščamo, kdor hoče list naročiti ali pa tudi v njem oglašati, naj se zgleda v našem Prosvet. domu.

V nedeljo 16. avgusta smo po šesti sveti maši ustanovili za našo faro prepotrebno »Kmečko zvezo«. Udeležilo se nas je 40 do 50 kmečkih mož in fantov. Napeto smo poslušali izčrpano poročilo, ki ga je podal tov. Rozman Jaka iz Boh. Bistricice.

»Skupno delo je porok, da bo čim prej napočila zora gospodarskega ozdravljenja in napredka našega kmeta, ki je in ostane steber občine in države ter porok našega narodnega razmaha.« Tako je v zadnji številki zaključil pisec članka »Našim kmetom«. Tovariši kmetje! Ali se zavedate tega? Zato je vaša dolžnost, da vsi brez razlike pristopate k naši stanovski organizaciji, ker bomo le s skupnim nastopom želi uspehe in tako tudi prej prišli do »Kmečke zbornice«, katero danes vsi pogrešamo.

Kritika

Prosvetni večeri.

Krekovo prosvet. društvo je priredilo v pretekli sezoni osem prosvetnih večerov. To število je za napoved: da se bodo vrstili prosvetni večeri vsako drugo sredo, nekoliko premajhno. Odkrito si moramo priznati, da smo pre malo truda posvetili prosvetnim večerom, da zato tudi ni moglo biti zanimanja zanje. Ni to delo za enega samega človeka, tu je mesto za vse edince prosvetnega društva. Niti enkrat nismo videli na odru dobrega in priznanega predavatelja od drugod. Enkrat je sicer bil napovedan predavatelj iz Ljubljane, prišel pa ni in takrat nas je moral domačin rešiti iz mučne zagate. (Ali ne bi mogla imeti Prosvetna zveza v Ljubljani stalen kader dobrih predavateljev, ki naj bi se rekrutirali iz vrst akademikov.) Ozri-

mo se malo okrog, — pa ne preveč daleč, — pa moramo uvideti, da smo zaostajali.

Program prosv. večerov (žal, da so bili redno samo do meseca marca) je bil posrečeno izbran. Vrstili so se: Uvodni prosvetni večer ob obnovitvi Krekovega prosvetnega društva na Jesenicah (igrokaz »Luč in mrak« pa ni bil primeren za naš oder), Evharistični kongres, Večer naših izseljencev, Slomškov večer, Zimska olimpijada itd. Spominu pokojnega Kreka se pa nismo oddolžili, na Stritarjevo rojstno 100 letnico smo pozabili in še marsikako drugo priliko, primerno za prosvetni večer, prezrli.

Posamezni krožki našega društva so imeli svoje sestanke s predavanji; posebno moški odsek je redno imel dobro obiskane sestanke, na katerih so se obravnavala razna aktualna gospodarska, socialna in politična vprašanja. Prosvetni večeri naj bi pa bili sestanki vseh edinic našega društva; predavanja in program na prosvetnih večerih naj bi bila taka, da zanimajo vse, moža kot ženo, fanta in dekle. Obenem naj bi bili to vsaj mesečni obvezni sestanki vseh članov našega prosvetnega društva. Prepričan sem namreč, da se članstvo medsebojno premalo pozna, da je zato med nami premalo vzajemnosti in premalo smisla za skupnost.

*

Cerkveno petje.

V letošnji pomladi je dobila jeseniška farna cerkev nove, veličastne orgle. G. mestni župnik sv. Kastelic se je mnogo trudil, da je zbral potrebna sredstva; na marsikatera vrata je potrkal in bo moral še 19. marca, na dan svetega Jožefa popoldne je bil lepo uspel cerkven koncert, na katerem so poleg domačih pevcev sodelovali gg.: prof. M. Tome, prof. Dolinar, operni pevec Rus in komisar Jarc. Bil je res užitek poslušati lepo ubrano petje ob spremljevanju mogočnih orgelskih akordov in ob-

da mu postrežemo in ustrezemo, kar je v naši moči, saj nam prinaša denar. Absolventi meščanskih šol lahko nadaljujejo svojo izobrazbo na srednjih tehničnih šolah, trgovskih šolah in akademijah, na nekaterih vojaških šolah itd. Tudi dekletom, ki se mislijo posvetiti domačemu gospodinjstvu, je višja izobrazba, kakor jo more nuditi meščanska šola, koristna, čim dalje bolj potrebna. Dobra gospodinja, dobra žena, dobra mati je steber družine!

Tako potrebna in koristna ustanova zasluži v polni meri, da jo vsi odločilni faktorji in vsi občani podpirajo in skrbe za njen obstanek ter za njen nemoten nadaljnji razvoj in napredek. Število učencev in učenk zadnja leta stalno narašča: v šolskem letu 1928/29 jih je bilo 252, v letu 1935/36 pa že 388. Naraščanje bi se ustavilo le tedaj, če bi se v bližini Jesenic ustanovila nova meščanska šola; to pa ni verjetno. Pri sedanjem številu učencev in učenk — in da šola ne bo nadležna gost v poslopju osnovne šole, ki sama rabi prostore, je treba, da se obstoječa zgradba poveča za pet razrednih učilnic, eno risalnico s kabinetom, eno fizikalno dvorano s kabinetom, eno šolsko delavnico za deška ročna dela s kabinetom, eno šivalnico za dekliška ročna dela, en zemljepisni in prirodopisni kabinet, eno kuhinjo za učenke in stanovanje za šolskega slugo. Iz zdravstvenih ozirov bi bila potrebna tudi kopalnica s prhami, kakršne grade v vseh novih šolskih stavbah.

Upravni odbor je šoli naklonjen in je ves čas njenega obstoja hvalevredno skrbel za denarna sredstva za nabavo inventarja, knjižnic in učil, saj šola ob ustanovitvi ni imela ničesar. Po dolgih pogajanjih se mu je tudi posrečilo, da je jeseniška občina stavbo kupila po ugodni ceni za okoli 350.000 Din, za kar je morala najeti v 15 letih plačljivo posojilo. Gospodarska kriza pa, ki je po l. 1929 nastopila, je zavrla vse prizadevanje, da bi se zgradba razširila s potrebno dozidavo manjkajočih prostorov. Sedaj pa, ko se

vlada resno trudi, da privede gospodarsko življenje zopet v normalni tir in ko se kažejo že uspehi tega prizadevanja, je čas, da občina ne odlašaja več s potrebnimi pripravami, da se šola poveča in da po 16 letih svojega delovanja pride do nujno potrebnih učnih prostorov. V tem delu jo bodo vsi občani radi podprli. Z resnim prizadevanjem bo gotovo našla posojilo, saj je gospodarsko močna in po številu prebivalstva četrto mesto v naši banovini. Pritegniti pa bi bilo treba tudi okoliške občine, ki imajo na šoli isti interes kot domače.

Še eno vprašanje je, ki ga šola že več let rešuje, pa ga ne more zadovoljivo rešiti: preskrba zavetišča za one učence, ki se dnevno vozijo v šolo iz obeh dolin. Vlaka prihajata iz Bohinja in iz Rateč na Jesenice zjutraj že pred šesto uro. Kje naj čakajo učenci do pričetka pouka, zlasti pozimi? Pri popoldanskem pouku, ki je dvakrat do trikrat na teden, odhajajo proti Ratečam z vlakom po šesti, proti Bohinju pa šele po deveti uri zvečer. Že vsakodnevna vožnja v šolo in domov kvarno vpliva na učence, za učenje in ponavljanje snovi doma pa sploh nimajo časa. Čakanje v železniških čakalnicah ali v šolskih sobah osnovne in meščanske šole se ni obneslo, ker ni mogoče oskrbeti pravega nadzorstva za red in ker nihče ne prevzame odgovornosti za povzročeno materialno škodo na opremi. Zato resno svetujemo staršem otrok iz oddaljenih občin, da preskrbe, če le morejo, za otroke stanovanje in hrano na Jesenicah. Za učenke je v tem oziru preskrbljeno v Krekovem domu, za učence pa vabimo jeseniške družine, da jih vzamejo na stanovanje in hrano. Starši pa, ki ne zmorejo stroškov za popolno oskrbo, naj pri svojih znanjih na Jesenicah izprosijo, da dajo stanovanje vsaj za tisti čas pred poukom in po njegovem sklepu do odhoda vlaka, da se učenci lahko uče na toplem in da jim ne bo treba postopati po jeseniških ulicah.

Slika iz Španije

Zadnje tedne so oči vsega sveta obrnjene proti Španiji, proti deželi onkraj Pirenejev, kjer v potokih teče nedolžna kri. V strahu vse prisluškuje, kakšen konec bo temu strašnemu klanju in ali bo sploh konec. In če ne bo konca, v katero smer se bo pokončevanje naprej širilo. Mnogi se vprašujejo, kako je sploh moglo priti do tega, saj vendar Španec ni imel smisla za drugo kot za njegovo narodno igro, bikoborbo.

A ravno, če bolj natančno pogledamo, kakšne so te krvoločne igre, bomo rekli, da pri narodu, ki z naslodo in odobravanjem sledi krvoprelitju, četudi le živalskemu, je vse mogoče. Poglejmo torej potek takšne bikoborbe.

Velika arena, tako velika, da se čudimo, kako da je vse zasedeno. Ako vprašamo, bomo zvedeli, da že davno pred pričetkom ni bilo nobenega prostora več praznega. Le malokdo pa dobi priliko videti prostore, v katerih uboge, na smrt obsojene živali čakajo pripravljene za boj. V teh tesnih prostorih stoje biki po tri dni, brez hrane, brez vode in brez svetlobe. In prav tu se pokaže vsa brezsrčnost in brutalnost Španca.

Igre se prirejajo preračunano v popoldanskih urah takrat, ko sonce z vsem sijem polni areno. Sedaj stopi bik iz popolne teme v to svetlobo.

V bližini igrišča stoji kapelica in tja se poda toreador, kjer prosi za srečen uspeh, kajti tu sem, v to kapelo ga bodo prinesli mrtvega, če mu sreča ne bo mila. Na drugi strani igrišča pa se nahaja tako zvana klavnica, v kateri stoje s trakovi okrašeni mezgi, ki bodo poginulo žival vlekli iz arene in bo tu v klavnici prodana rev-

nim slojem za mal denar. V polni areni pa pisana mavrica ljudi nestrpno pričakuje prizorov, ki imajo slediti. Ali niso tudi Rimljani tako čakali, kdaj bodo kristjane vrgli med leve?

Podivjan vsled lakote in žeje prigrmi bik iz svoje temnice. Oglušujoče vpitje, godba in sončna svetloba ga za hip ustavi. Pikadori spuščajo vanj s trakovi okrašene pišce tako, da bik kmalu izgleda kot pisan slavlak. Ko bik opazi konja, se zakadi proti njemu, ga zgreši, takoj pa z rogmi napade drugega, ki se v trenutku valja v svoji krvi. Inozemski poročevalec, ki je ta prizor gledal, si je zakril obraz, mlado špansko dekle poleg njega je pa vzhričeno ploskalo.

Bikoborba se nadaljuje, godba igra mrtvaško koračnico, toreador se spusti v boj s podivjano živaljo, sedaj je čas, da pokaže svoje zmožnosti. Presoditi mora znati razdaljo in nevarnost. Manj kot se umika, večji junak dneva je. Samo za ped se izogne smrtonosnim rogovom. Koračnica izzvani, toreador neopaženo izvleče bodalo in sedaj — sledi višek. Samo na enem mestu je bik tako občutljiv, da ga je mogoče z enim vbodom ubiti. Doseči ga more samo spredaj in do centimetra natančno na usodnem mestu. Trenutek prežgotaj, in že je bik mimo, in samo hip prepozno, gotova smrt toreadorja, kateremu v zadnjih vzdihih buči na uho ne morda odobravanje, pač pa kričanje in zasmeh množice.

Takšen je torej Španec. Ali se je potem čuditi temu, kar nam prinašajo vesti iz nesrečne Španije. Pa se še najdejo ljudje, ki tej, s krvjo prepojeni Španiji vzklikajo.

To moraš vedeti

Zadnjič smo na tem mestu ugotovili, kolike važnosti je za gospodarski napredek delavstva stanovska izobrazba.

Neobhodno potrebno za vsakega delavca pa je predvsem to, da zna kontrolirati svoj mesečni zaslužek in plačujoče prispevke. Zaslužek lahko danes vsak ugotovi na podlagi kolektivne pogodbe, ki jo ima vsak doma. Težje pa je delavstvu ugotavljati prispevke, ki jih plačujemo za razne ustanove in namene. Nimamo namreč tabele, na kateri bi bili zbrani vsi prispevki z navedbo odstotka odtegljaja. Na mesečni kuverti imamo sicer pod naslovom »Odbitki« povedano, za kaj plačamo in koliko. Večina delavstva pa ne ve, zakaj označeni znesek ni večji ali manjši, ni mu poznan odstotek, na katerem označeni znesek temelji. Mislimo, da bomo storili prav, če bomo s tega mesta delavstvo KID s tem seznanili.

Danes priobčujemo tabelo o uslužbenskem davku (davek na ročno delo), za bednostni sklad

in delavsko zbornico. Znesek uslužbenskega davka in za delavsko zbornico se mora ujemati z zneskom, označenim na kuverti mesečnega obračuna, za bednostni sklad pa moraš sam izračunati, kar menda ne bo težko.

V bednostni sklad plačaš namreč ½% od kosmatega zaslužka na mesec.

Delavska zbornica.

Plačaš 0.3% od zavarovane mezde bolniške blagajne.

Kategorija	Zavarovani zaslužek na mesec	Prispevek Din
I.	165	—,49
II.	200	—,60
III.	240	—,72
IV.	290	—,87
V.	350	1,05
VI.	420	1,26
VII.	500	1,50
VIII.	600	1,80
IX.	720	2,16
X.	850	2,55
XI.	1000	3,—
XII.	1200	3,60

Davek na ročno delo. (Državni davek.)

(Številke pomenijo: 1. stolpec stopnjo, 2. mesečni zaslužek delavca brez otrok, 3. z enim otrokom, 4. z dvema, 5. s tremi, 6. s štirimi, 7. s petimi, 8. s šestimi otroci. Zadnji stolpec pove, koliko Din plačaš davka na mesec.)

1.	401—600	501—700	601—800	701—900	801—1000	901—1100	1101—1200	4
2.	601—700	701—800	801—900	901—1000	1001—1100	1101—1200	1201—1300	6
3.	701—800	801—900	901—1000	1001—1100	1101—1200	1201—1300	1301—1400	9
4.	801—900	901—1000	1001—1100	1101—1200	1201—1300	1301—1400	1401—1500	11
5.	901—1000	1001—1100	1101—1200	1201—1300	1301—1400	1401—1500	1501—1600	14
6.	1000—1100	1101—1200	1201—1300	1301—1400	1401—1500	1501—1600	1601—1700	17
7.	1101—1200	1201—1300	1301—1400	1401—1500	1501—1600	1601—1700	1701—1800	20
8.	1201—1300	1301—1400	1401—1500	1501—1600	1601—1700	1701—1800	1801—1900	23
9.	1301—1400	1401—1500	1501—1600	1601—1700	1701—1800	1801—1900	1901—2000	27
10.	1401—1500	1501—1600	1601—1700	1701—1800	1801—1900	1901—2000	2001—2100	31
11.	1501—1600	1601—1700	1701—1800	1801—1900	1901—2000	2001—2100	2101—2200	35
12.	1601—1700	1701—1800	1801—1900	1901—2000	2001—2100	2101—2200	2201—2300	39
13.	1701—1800	1801—1900	1901—2000	2001—2100	2101—2200	2201—2300	2301—2400	43
14.	1801—1900	1901—2000	2001—2100	2101—2200	2201—2300	2301—2400	2401—2500	48
15.	1901—2000	2001—2100	2101—2200	2201—2300	2301—2400	2401—2500	2501—2600	53
16.	2001—2100	2101—2200	2201—2300	2301—2400	2401—2500	2501—2600	2601—2700	58
17.	2101—2200	2201—2300	2301—2400	2400—2500	2501—2600	2601—2700	2701—2800	63
18.	2201—2300	2301—2400	2401—2500	2501—2600	2601—2700	2701—2800	2801—2900	68
19.	2301—2400	2401—2500	2501—2600	2601—2700	2701—2800	2801—2900	2901—3000	74
20.	2401—2500	2501—2600	2601—2700	2701—2800	2801—2900	2901—3000	3001—3100	80

činstvo je odneslo najboljše vtis. — Žal, da sedaj, ko smo dobili nove orgle, cerkveno petje ni ravno na višku, pa naj-sibo to pri jutranjih ali poznejših nedeljskih službah božjih.

Gorenjci, zlasti Bohinjci (saj je na Jesenicah skoro vsak tretji po svojih prednikih iz Bohinja) so znani kot dobri pevci. Vendar pa marsikoga, ki ni ravno glasbeno izobražen, ki nima ušes s priostrenim poslušom, motijo pogostokrat grobe disonance in neubranost cerkvene petja. (Piscu je rekel nekdo, ki pa sicer hodi v cerkev samo ob velikih praznikih, da je šel na veliki petek iz cerkve zaradi slabega petja.)

Naša želja je, da se cerkveno petje na Jesenicah dvigne na višji nivo kot je danes; (morda bi uspelo, da bi se vsako tretjo nedeljo uvedel močan moški zbor). — Pevcem in drugim merodajnim faktorjem naj bo to blagohoten opomin, da se potrudijo, da bo cerkveno petje dosegalo svoj namen: da bo povečalo veličast in zbranost pri službi božji.

Delavci, študirajte krščansko socijalno literaturo

I. delavsko konzumno društvo na Jesenicah

s svojimi podružnicami na Savi, Bledu, Dobravi in Javorniku

nudi svojim članom pri nakupu največje ugodnosti in največji procentualni popust vsako leto.

Dijakinje meščanske šole

sprejme v celotno oskebo

Mladinsko zavetišče
Jesenice, Krekov dom

Hranilnica in posojilnica na Jesenicah

obrestuje vse vloge
do najvišje v zako-
nih določene meje.
Nove vloge izplaču-
je vedno promptno.

Dobro blago, cene zmerne, solidna po-
strežba v trgovini z mešanim blagom

Finžgar Ivan
Breznica

Ceneno in dobro pre-
hrano, vina na debelo in
drobno dobite in kupite
najugodnejše v

**LJUDSKI
KUHINJI**

**JESENICE
KREKOV DOM**

Esperanta in nemščine

se lahko naučite doma. Cena zelo nizka. Zahtevajte prospekt!
Jezikovna dopisna šola na Jesenicah, Gorenjsko

Rozman Jaka
trgovina z mešanim blagom

Smokuč

Za obilen obisk se priporoča
z dobrim blagom in najfinej-
šim vinom v steklenicah

Cene nizke, postrežba točna

Kupujte pri naših oglaševalcih

Bizjak Lojze
Moste — Žirovnica

zaloga šivalnih strojev
znamke „Veritas“, ko-
lesa in rezervni deli po
nanjžji ceni Din 780.
Postrežba točna.

Priporoča se za obilen obisk

*Predpisane šolske knjige, šolske zvezke ter vse
šolske potrebščine Vam nudi najceneje*

Rihard Mežik

moderna predtiskarija, svila, volna

ZA ELEKTRIKO

Vam nudi
vse najugodnejše

JOŽE MARKEŠ, JESENICE

Telefon št. 605

Trgovci in obrtniki, inserirajte v našem listu!

Kavarna »Prisank«

Kranjska gora

Vsak čas topla in mrzla jedila. Dobra vina
in razne okrepčilne pijače. Cene solidne.

I V A N K A C V E T E K

URE

zlatnino in srebrnino Vam nudi naj-
ceneje urar in juvelir

I. Levičnik, Kranj-Jesenice

Urarska in zlatarska popravila se izvršujejo pod garancijo